

research subject. Dynamic mathematics software (DMS) is software that provides for dynamic manipulation of various mathematical including geometrical objects and the possibility to get information about their properties.

Such mathematics software should be separated from systems of computer mathematics and computer algebra systems, because other functions are implemented in the last and the mechanism of visual transformations is not provided by them. The defining characteristics of this software are the interactivity and dynamic manipulation of mathematical objects with their good visualization. In this interpretation of this term groups of DGS, DGS, IGS are automatically included in the group of DMS.

The arguments in favor of the use of DMS among other mathematics software are given and the importance of mastering software is justified.

It is noted that the use of DMS shifts the emphasis in the teaching of mathematics, allowing to move away from the finding of simple numeric result and bringing learning to experiential search for relations, comparative analysis of the possible answers, interpretation of results and critical view on its application.

Taking into account the fact that high-quality mathematics education is influenced by good teachers the authors believe that training of the modern teacher of mathematics must provide for the formation of readiness to use DMS as a means of computer visualization of mathematical knowledge in professional activity.

Key words: *dynamic mathematics software, dynamic geometry software, interactive geometry system, mathematics software.*

УДК 378.091.2

О. М. Сергійчук

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

У статті розглядаються пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти – особистісна орієнтація освіти; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Дане дослідження полягає в розгляді процесу підготовки майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання у вищому навчальному закладі. Організація особистісно орієнтованого освітнього середовища в процесі професійної підготовки потребує з одного боку – демократизації стосунків між викладачем та студентом, налагодження системних зв'язків «школа-педагогічний університет», з іншого – активізації ролі студента в розвитку його особистісних і професійних здібностей і якостей, посилення його суб'єктних функцій. Наше дослідження робить певний внесок у вирішення проблеми особистісно орієнтованого підходу до навчального процесу у вищому навчальному закладі. Обґрунтовані положення, рекомендації можуть використовуватися викладачами для подальших наукових розвідок із педагогіки.

Ключові слова: *особисто орієнтований підхід, особистісно орієнтоване навчання, особистісно орієнтоване освітнє середовище, професійна підготовка вчителя, інноваційні технології, педагогічні технології, кредитно-модульна система навчання, модернізація освіти.*

Постановка проблеми. *Ідея гуманістичної парадигми освіти, Болонський процес, європейська інтеграція та влиття в європейський*

освітній простір є провідними напрямками розвитку сучасної української освіти. Формування професійно орієнтованої особистості майбутнього вчителя визначається реформуванням сучасної освіти, що вимагає радикальних змін у навчально-виховному процесі, використання новітніх технологій і методів навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу студентів. Система освіти та сучасне суспільство пред'являють все більш високі вимоги до якості підготовки випускників вищих навчальних закладів. Про необхідність підвищення професійного та загальнокультурного рівня випускників наголошується в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» (2002 р.), «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» (2002 р.), «Програмі дій щодо реалізації положень Болонської декларації у системі вищої освіти і науки України на 2012–2021 роки» (2012 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.). Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є: особистісна орієнтація освіти; формування національних та загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; інтеграція вітчизняної освіти в європейський та світовий освітній простір.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») зазначається, що Україна визнає освіту пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства. У сучасних умовах формуються нові стратегічні цілі й тенденції оновлення навчання та виховання, відбуваються реальні процеси гуманізації, які викликані новими парадигмами освіти – особисто орієтованим підходом. Сучасна освіта сьогодні неможлива без звернення до особистості. Особистісно зорієнтоване навчання забезпечує розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, її конкурентоспроможність на ринку праці. Саме тому завданням ВНЗ виступає допомога студенту «усвідомити сутність обраної професії, її вимоги до виконавця, цілі, зміст і функції професійної діяльності, можливі індивідуальні стратегії виконання професійних обов'язків, специфіку професійної майстерності та шляхи оволодіння нею, прийоми творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності» [1, 34].

Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці вимагають подальшого вдосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно-орієнтованої педагогіки, розвитку й саморозвитку студентів та передбачають: упровадження кредитно-модульної системи навчання; використання інформаційно-комп'ютерних технологій та інтерактивних методів навчання і мультимедійних засобів; індивідуалізацію навчально-виховного процесу та

посилення ролі самостійної роботи студентів; упровадження електронних засобів навчання (підручників, посібників, каталогів, словників тощо), комп'ютерних навчальних програм; технічну і технологічну модернізацію навчальних лабораторій та засобів навчання; використання сучасних систем контролю якості знань студентів та проведення моніторингу якості освіти.

Аналіз актуальних досліджень показав, що питанням особистісно орієнтованого підходу в освіті присвячували свої дослідження такі науковці, як: О. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, В. Васильєва, Л. Виготський, І. Волков, А. Данилюк, О. Леонтьєв, О. Соболева, А. Петровський, С. Подмазін, О. Тихомирова, И. Якиманська.

Мета статті полягає в розгляді процесу підготовки майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання у вищому навчальному закладі.

У нашому дослідженні застосовувалися **загальнонаукові методи**:

а) теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної літератури; порівняння, систематизація й узагальнення матеріалів з метою здійснення аналізу стану проблеми, вироблення концептуальних підходів щодо розгляду даної проблеми дослідження;

б) емпіричні: цілеспрямоване й систематичне спостереження за навчальною діяльністю студентів історичного факультету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди».

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході наукового пошуку було встановлено, що особистісно орієнтований підхід до навчання став можливим завдяки суспільно-політичним, економічним і соціальним перетворенням, що відбулися в нашій країні в останні роки. Даний підхід є провідним підходом і впливає на всі компоненти системи освіти, а також на весь навчально-виховний процес у цілому в межах гуманістичної освітньої парадигми; він передбачає особливий освітній процес, пов'язаний з постановкою чітких цілей і певним змістом, націлених на розвиток особистості у процесі навчання.

Мета і завдання особистісно орієнтованої освіти полягає в реалізації різних інноваційних технологій, які припускають самостійну освітню діяльність студентів, а також організацію й оцінку навчання студентами; застосування отриманих ними різномірівневих завдань із можливістю вибору в процесі навчання, з погляду творчого підходу із застосуванням особистісно значимих способів їх виконання. Необхідно також підкреслити і той факт, що при використанні даних підходів пред'являються високі вимоги до відбору змісту навчання й до його методичної організації. Особистісно орієнтована освіта включає такі підходи: різномірівневий; індивідуальний; диференційований і суб'єктивно-особистісний.

На основі особистісно орієнтованого підходу використовуються педагогічні технології: особистісно орієнтоване навчання; педагогіка співробітництва («проникаюча технологія»); гуманітарно-особистісна технологія; ігрові технології; технології розвивального навчання; проблемне навчання; технології диференціації за рівнем; технологія індивідуального навчання (індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання, метод проектів); колективний спосіб навчання.

Так, наприклад, І. Якиманська вважає, що навчання та виховання за своєю сутністю – це створення умов для розвитку особистості й, отже, воно є розвивальним, індивідуально-орієнтованим. На її думку, освітній процес повинен забезпечувати побудову, реалізацію, рефлексію, оцінку вчення як суб'єктної діяльності [6, 19].

Відповідно до вимог вищої освіти, кожен педагог має адаптувати зміст навчального матеріалу з урахуванням досвіду тих, кого він навчає, рівня їхніх знань, тезаурусу, словникового запасу; звільнитись від звичної схеми некритичної акумуляції знань. Лише при створенні єдиного матеріалу в процесі діалогу для розумного руху в безкінечному потоці знань, роблячи їх осмисленими, зрозумілими тоді, коли з'являється реальна можливість не тільки активізувати їх при вирішенні завдань, а, головне, застосовувати їх у практичній діяльності.

Особистісно-орієнтоване навчання має на меті: визначити життєвий досвід кожного студента, рівень інтелекту, пізнавальні здібності, інтереси, якісні характеристики, які спочатку потрібно розкрити, а потім узгодити зі змістом освіти та розвинути в навчальному процесі; формувати позитивну мотивацію студентів до пізнавальної діяльності, потребу в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні їх у межах соціокультурних і моральних цінностей нації; озброїти студентів механізмами адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, необхідними для становлення самобутньої сучасної людини, здатної вести конструктивний діалог з іншими людьми, природою, культурою та цивілізацією в цілому.

Важливими для розуміння сутності особистісно орієнтованого навчання, на думку Т. Шамової [4, 28], є такі положення:

- особистісно орієнтоване навчання має забезпечувати розвиток і саморозвиток студента як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності;
- особистісно орієнтоване навчання, спираючись на здібності й нахили, інтереси, ціннісні орієнтації та суб'єктивний досвід, має створювати можливості для кожного студента реалізувати себе в різних видах діяльності;
- зміст освіти, її засоби та методи організації навчання повинні бути такими, щоб студент мав змогу вибирати предметний матеріал, його вид і форму;
- освіченість як сукупність навчальних компетентностей, індивідуальних здібностей є найважливішим засобом становлення

духовних, інтелектуальних якостей студента; вона має бути основною метою сучасної освіти;

- освіченість формує індивідуальне сприйняття світу, можливості його творчого перетворення, широке використання суб'єктивного досвіду в інтерпретації або оцінці фактів, явищ, подій навколишньої дійсності на основі особистісно-орієнтованого навчання є ті, що розвивають індивідуальність студента, створюють умови для його саморозвитку, самовираження.

Однією з актуальних проблем сьогодні варто назвати модернізацію системи підготовки у ВНЗ, яка допоки не відповідає оновленим вимогам та не забезпечує достатній рівень формування готовності вчителів до педагогічної діяльності. Важливою проблемою і нині залишається пошук ефективних шляхів, забезпечення необхідних і достатніх умов для вдосконалення процесу формування педагога як висококваліфікованого фахівця, здатного до творчої організації всіх ланок особистісно орієнтованого педагогічного процесу, до самореалізації, до виконання нового соціального замовлення.

У зв'язку з обмеженістю часу взаємодії викладача і студента процес засвоєння нових знань уповільнюється. Важливо, щоб головним завданням тут було включення студентів у самостійну роботу. Цей процес має супроводжуватися, передусім, навчанням студентів можливостям і засобам активного пошуку знань, важливо, щоб з першого курсу навчання студенти отримували знання з курсів «Педагогіка», «Психологія», «Методика виховної роботи», «Основи педагогічної майстерності» тощо, а їх самостійна робота має постійно спрямовуватися й коригуватися викладачами відповідних дисциплін. Ефективними формами підготовки майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання визначено особистісно орієнтовані лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття; педагогічну практику та самостійну роботу студентів. Педагогічно доцільними методами встановлено «ситуації успіху», навчальні ситуації, диспути, діалоги, рольові ігри, педагогічні тренінги. Засобами підготовки студентів у процесі організації особистісно орієнтованого освітнього середовища є: налагодження системних зв'язків між школою і педагогічним університетом; створення дидактичних матеріалів з дисциплін педагогічного циклу. Ми маємо зорієнтувати зміст навчального процесу, а, відповідно, і зусилля студентів на формування знань базових законів, понять, знань з кожного предмету, наближати навчальний процес до практичного життя, формувати творчий підхід, самостійність мислення, уміння застосовувати вивчене у ВНЗ в практичній діяльності.

Завдяки орієнтації педагогічного процесу в педагогічних університетах на особистість студента (формуванню суб'єкт-суб'єктних відносин, створенню спеціального навчально-методичного комплексу з дисциплін професійно-педагогічного циклу, створенню системних зв'язків

між школою і педагогічним університетом) було створене особистісно орієнтоване освітнє середовище.

Результатом підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності є готовність студента до реалізації особистісно орієнтованого навчання, яка має такі компоненти: ціле-мотиваційний (забезпечує формування в майбутніх учителів особистісно орієнтованих цілей і мотивів майбутньої професійної діяльності); змістовий (визначає необхідну систему відповідних знань); операційний (забезпечує формування в них умінь і навичок організації особистісно орієнтованого навчання); інтеграційний (формує вміння майбутнього вчителя проводити особистісно орієнтований урок за індивідуально-прийнятною методикою). Адже на сьогодні особистісно орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність. Це визнання учня (слухача) головною фігурою всього освітнього процесу. Визначаючи мету і завдання особистісно орієнтованого навчання, зазначимо, що це процес психолого-педагогічної допомоги людині в становленні її «суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні [3, с. 38]. Вищевказаний підхід до навчання у вищих навчальних закладах має бути спрямований на особистісний потенціал майбутнього фахівця, його професійну самореалізацію, креативність і ініціативність, розвиток у нього здатності адаптуватися в складних соціальних і професійних обставинах.

У зв'язку з цим Л. Хомич виділяє такі фактори нових підходів до підготовки вчителя:

- соціально-економічні, пов'язані зі змінами в суспільній свідомості й появою нових цінностей в освіті, тобто переваги саморозвитку самовиховання, самоосвіти над передачею знань, умінь і навичок; інтереси особистості мають пріоритетне значення порівняно з навчальними планами і програмами; створюються умови для постійного звеличення людини, гармонізації її відносин із природою і суспільством, державою й іншими людьми;

- практичні, що виникли внаслідок соціально-економічних перетворень у нашій країні, появи нових типів навчально-виховних закладів, окрім загальноосвітньої школи; для них потрібен новий учитель з цілісним уявленням про професійну діяльність; майбутній учитель повинен діяти самостійно, оволодіти в процесі психолого-педагогічної підготовки спеціальними вміннями й навичками взаємодії та спілкування; щоб підготовка вчителя відповідала сучасним вимогам, треба активізувати розробку методологічної та теоретичної основи педагогічної освіти;

- теоретичні, зумовлені як соціально-економічними, так і практичними змінами в розвитку народної освіти; педагогічна освіта розвивається шляхом формування в майбутніх педагогів цілісного уявлення про свою професійну діяльність, через те більшість педагогічних закладів України в навчальні плани включає інтегровані курси психолого-педагогічних дисциплін

і на цій основі цілеспрямовано організовує формування професійно важливих якостей майбутнього вчителя, його професійної свідомості і поведінки, а також сприяє розвитку індивідуальності [4, 114].

Проблема входження в європейський простір є надзвичайно важливою для України, оскільки це стане кроком входження в світове співтовариство. Тому розробляються заходи, спрямовані на реалізацію Концептуальних засад розвитку вищої педагогічної освіти в Україні. Нині основними завданнями розвитку педагогічної освіти є:

- забезпечення професійно-особистісного розвитку майбутнього педагога на засадах особистісної педагогіки;

- проведення змісту фундаментальної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційно-технологічної, практичної та соціально-гуманітарної підготовки педагогічних працівників до відповідності вимогам інформаційно-технологічного суспільства та змінам, що відбулися в загальноосвітній середній школі;

- модернізація освітньої діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах на основі використання новітніх педагогічних, інформаційних та комп'ютерних технологій і створення нового покоління засобів навчання;

- удосконалення системи відбору молоді на педагогічні спеціальності, розширення цільового прийому та запровадження підготовки вчителя на основі договорів;

- удосконалення мережі вищих навчальних закладів та закладів післядипломної педагогічної освіти з метою створення умов для безперервної освіти педагогічних працівників [2, 297–298].

Водночас в умовах кредитно-модульної системи, що є основою Європейської кредитно-трансферної системи підготовка майбутнього педагога до здійснення особистісно орієнтованого навчання передбачає: організацію пошукових досліджень у галузі розробки та впровадження новітніх методик, особистісно орієнтованих навчальних технологій; проведення комплексного дослідження з проблеми особистісно орієнтованого навчання учнівської молоді в процесі активної педагогічної практики; створення та наукове обґрунтування студентами власних цільових творчих програм особистісно орієнтованого навчання учнів різних вікових груп; виявлення, апробацію та впровадження в практику перспективного педагогічного досвіду, досягнень науки, новітніх навчальних технологій; участь студентів у діяльності експериментальних педагогічних майданчиків, творчих груп, кафедр творчих педагогів тощо; проведення наукових конференцій, симпозіумів, методологічних, науково-теоретичних семінарів, семінарів-практикумів, тренінгів, педагогічних читань тощо; організацію і проведення педагогічних виставок, творчих звітів, конкурсів, бібліотечно-бібліографічних оглядів тощо; видання інформаційної літератури, проведення інформаційно-довідкової роботи,

створення картотек, банків педагогічної інформації, підготовку та видання наукових збірників статей, науково-методичних посібників тощо; упровадження в практику результатів наукових досліджень та інноваційних особистісно орієнтованих навчальних технологій із метою реалізації планів і програм особистісно орієнтованого навчання учнівської молоді.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, сучасний період розвитку національної освіти характеризується змінами, що охоплюють усі її сторони. Перешкодою на шляху нововведень у середній та вищій педагогічній освіті є протиріччя: між новими державними і суспільними замовленнями, ціннісно-цільовими орієнтирами в шкільній історичній освіті, спрямованими на розвиток особистості дитини та знанневою (предметно орієнтованою) системою викладання, що є результатом традиційної професійної підготовки майбутнього вчителя; орієнтацією навчального процесу на особистісний розвиток учня і вчителя та відсутністю адекватного особистісно орієнтованого освітнього середовища в межах педагогічного університету. На сьогодні організація особистісно орієнтованого освітнього середовища в процесі професійної підготовки потребує з одного боку – демократизації стосунків між викладачем та студентом, налагодження системних зв'язків «школа-педагогічний університет», з іншого – активізації ролі студента в розвитку його особистісних і професійних здібностей і якостей, посилення його суб'єктних функцій.

Наше дослідження зробило певний внесок у вирішення проблеми особистісно орієнтованого підходу до навчального процесу у вищому навчальному закладі, у той самий час воно не має остаточного характеру і відкриває перспективи подальших розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеева Н. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / Н. Авдеева // Педагогіка. – 2003. – № 5. – С. 34–39.
2. Вища освіта України і Болонський процес : [навч. посіб.] / за ред. В. Г. Кременя : авт. кол. : Т. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабич. – Тернопіль : Навчальна книга, 2004. – 384 с.
3. Основні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.
4. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : дис. ... док. пед. наук : 13.00.04 / Лідія Олексіївна Хомич. – К., 1998. – 443 с.
5. Шамова Т. И. Управление образовательным процессом в адаптивной школе / Т. И. Шамова, Т. М. Давиденко. – М. : Центр «Педагогический поиск». – 2001. – 384 с.
6. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М. : Наука, 1996. – 95 с.

РЕЗЮМЕ

Сергийчук Е. Н. Некоторые аспекты реализации личностно ориентированного подхода в учебном процессе ВУЗа.

В статье рассматриваются приоритетные направления государственной политики относительно развития образования – личностная ориентация образования; постоянное повышение качества образования, обновление его

содержания и форм организации учебно-воспитательного процесса. Данное исследование заключается в рассмотрении процесса подготовки будущего учителя к реализации лично ориентированного обучения в высшем учебном заведении. Наше исследование вносит определенный вклад в решение проблемы лично ориентированного подхода к учебному процессу в высшем учебном заведении. Обоснованные положения, рекомендации могут использоваться исследователями для дальнейших научных исследований по педагогике.

Ключевые слова: лично ориентированный подход, лично ориентированное обучение, лично ориентированная образовательная среда, профессиональная подготовка учителя, инновационные технологии, педагогические технологии, кредитно-модульная система обучения, модернизация образования.

SUMMARY

Serhiychuk O. Some aspects of realization of the personality oriented approach in the educational process of the university.

The article considers priority directions of the state policy on the development of education and personal orientation of education; continuous improving of the quality of education, updating its content and forms of organization of the educational process. This study consists in considering the process of training future teachers to implement student centered learning in higher education.

The formation of professionally oriented personality of future teachers is determined by the reform of modern education, which requires radical changes in the educational process, using the latest technology and teaching methods that would facilitate the realization of intellectual and spiritual potential of students. The education system and modern society is placing increasingly high demands on the quality of preparation of graduates of higher educational institutions.

The author focuses on the basis of the problem of development of pedagogical education: ensuring professional and personal development of future teachers on the principles of personal pedagogy; carrying out fundamental content, psycho-pedagogical, methodological, informational, technological, practical and social-humanitarian training educators to meet the requirements of the information technology society and the changes that have occurred in secondary school; modernization of educational activity in higher education institutions through the use of new pedagogical, informational and computer technologies and the creation of a new generation of learning tools; improving the system of selection of young people to the teaching profession, expanding the target group and the introduction of teacher training on the basis of contracts; improve the network of higher educational establishments and institutions of postgraduate pedagogical education with the aim of creating conditions for continuous education of teachers. Our study makes a certain contribution to the solution of the problem of personality oriented approach to the educational process in a higher education institution. At the same time, it is not definitive and opens perspectives for further research. Informed of the situation, recommendations can be used by researchers for further research in pedagogy.

Key words: special personality oriented approach, personality oriented learning, personality oriented educational environment, professional teacher training, innovative technology, educational technology, credit-modular system of training, modernization of education.